

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال دوم

شماره ثبت:

۴۱۴

شماره چاپ:

۱۰۵۸

تاریخ چاپ:

۱۳۸۹/۲/۱۱

نام دفاتر:

مطالعات اقتصادی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۰۲۲۸

تاریخ انتشار:

۱۳۸۹/۲/۲۹

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه تشریفات (پروتکل) طرح تعرفه‌های ترجیحی برای نظام ترجیحات تجاری میان کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی (PRETAS)»

مقدمه

منطقه‌گرایی و توجه به همکاری‌های اقتصادی و تجاری منطقه‌ای مجموعه اقداماتی است که در قالب‌های مختلف مانند ترتیبات تجاری ترجیحی^۱، منطقه تجارت آزاد^۲، اتحادیه گمرکی^۳، بازار مشترک^۴ و اتحادیه اقتصادی^۵ از طریق انعقاد موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه صورت می‌پذیرد.

ساده‌ترین و مقدماتی‌ترین نوع همگرایی اقتصادی، **انعقاد موافقتنامه‌های تجارت ترجیحی** است که کشورهای طرف قرارداد بر محصولات وارداتی یکدیگر نرخ‌های تعرفه ترجیحی اعمال می‌کنند.

انعقاد این‌گونه موافقتنامه‌ها به‌عنوان یکی از راهکارهای تنظیم ترتیبات تجاری محسوب می‌شود و از مهمترین ابزارهایی است که با هدف گسترش روابط تجاری مورد توافق کشورهای مختلف قرار می‌گیرد. این موافقتنامه‌ها با هدف ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی میان کشورها و توسعه تجارت منطقه‌ای و دوجانبه به ارائه مزایا و امتیازاتی به طرف‌های تجاری می‌پردازند.

۱. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحد موضوع تصویب و اجازه مبادله اسناد پروتکل طرح تعرفه‌های ترجیحی برای نظام ترجیحات تجاری میان کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی^۱ (PRETAS) به یک مقدمه و ۱۲ ماده اشاره دارد.

۲. پیشینه قانونی

این لایحه را می‌توان در راستای تصویب قانون موافقتنامه نظام ترجیحات تجاری میان کشورهای اسلامی (مصوب ۱۳۷۱/۶/۲۱) قلمداد نمود. در سال‌های گذشته قوانین مختلفی به‌صورت منطقه‌ای یا بین دو کشور درخصوص ترجیحات تعرفه‌ای به تصویب رسیده است که می‌توان به مواردی مانند قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه نظام جهانی ترجیحات بازرگانی بین کشورهای درحال توسعه (مصوب ۱۳۷۰/۹/۱۳)، قانون موافقتنامه تجارت ترجیحی میان ایران و پاکستان (مصوب ۱۳۸۵/۳/۲)، سریلانکا (مصوب ۱۳۸۶/۵/۱۴)، کشورهای عضو گروه دی‌هشت (مصوب ۱۳۸۶/۶/۴)، دولت جمهوری تونس (مصوب ۱۳۸۶/۸/۲۷)، جمهوری عربی سوریه (مصوب ۱۳۸۷/۵/۶)، جمهوری مردمی بنگلادش (مصوب ۱۳۸۷/۱۱/۹) و بوسنی و هرزگوین (مصوب ۱۳۸۸/۶/۲۸) اشاره کرد.

1. Preferential Trade Arrangements (PTA)

2. Free Trade Area (FTA)

3. Customs Union (CU)

4. Common Market (CM)

5. Economic Union (EU)

۶. کشورهای عضو این سازمان عبارتند از: بنگلادش، کامرون، مصر، کینه، ایران، اردن، لبنان، لیبی، مالزی، پاکستان، سنگال، سوریه، تونس، ترکیه، اوگاندا و امارات.

۳. بررسی لایحه

۱. اولین نکته درخصوص این قراردادها و تفاهم‌نامه‌ها سنجش میزان اثربخشی و کارآیی آنها در اقتصاد کشور و میزان پایبندی دولت به اجرای آنهاست. در شرایطی که روند حاکم بر تعیین نظام تعرفه‌ای توسط دولت و جهت‌دهی مجلس به آن مبتنی بر افزایش نرخ تعرفه است (مصوبات متعدد کمیسیون ماده (۱) توسط دولت و بند «۴۰» قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و جزء «الف» بند «۱۵» قانون بودجه سال ۱۳۸۹ و یا ارائه طرح ارتقای کیفی تولید خودرو داخلی) ارائه لوایحی مانند لایحه حاضر مبتنی بر اتخاذ اختیاری برنامه روش کاهش سریع تعرفه‌ها نشان از وجود تضاد در سیاست‌های تجاری و تعرفه‌ای است که نتیجه‌ای جز بی‌ثباتی و کاهش امنیت اقتصادی در بخش خارجی اقتصاد را در پی نخواهد داشت.

۲. در ماده (۲) این پروتکل اشاره شده است که به محض لازم‌الاجرا شدن طرح تعرفه‌های ترجیحی میان کشورهای شرکت‌کننده در این پروتکل در مورد کالاهای مشمول کاهش تعرفه، هیچ تعرفه جدیدی در مورد واردات وضع نخواهد شد و تعرفه‌هایی که درحال حاضر اعمال می‌شود، افزایش نخواهد یافت. پذیرفتن این حکم به معنای عدم اجازه دولت برای افزایش نرخ تعرفه ۷ درصد کالاهای موضوع این لایحه است که دقت در تعیین آنها ضروری است.

۳. در این موافقتنامه مطابق بند «۱» ماده (۳) کشورهای عضو به دو گروه تقسیم می‌شوند، الف) کشورهایی که ۹۰ یا بالاتر از ۹۰ درصد کل خطوط تعرفه‌ای آنها بین صفر تا ۱۰ درصد است که تنها لازم است ۱ درصد از خطوط تعرفه‌ای بالای ۱۰ درصد خود را کاهش دهند. ب) سایر کشورها که مکلفند ۷ درصد خطوط تعرفه‌ای بالای ۱۰ درصد خود را کاهش دهند. با توجه به اینکه در ایران تنها ۴۵ درصد از خطوط تعرفه ۱۰ درصد یا کمتر هستند ایران موظف است ۷ درصد از کل تعرفه‌های خود را با این برنامه کاهش دهد.

چگونگی تهیه فهرست کالاها و میزان کاهش سالیانه که باید سه ماه پس از تصویب ارائه شود از اهمیت بسزایی برخوردار است.

۴. در بند «۳» ماده (۳) اشکال ترجمه‌ای یا تایپی وجود دارد که مفهوم حقوقی ماده را کاملاً تغییر داده است در این بند آمده «تعرفه‌های ۷ درصد کل خطوط و تعرفه‌های دارای شرایطی به شرح زیر...». قید «و» میان این دو قید موجب کاهش بخش وسیعی از تعرفه‌ها علاوه بر ۷ درصد موضوع ماده (۳) است درحالی که هدف اصلی این بند یعنی چگونگی کاهش همان ۷ درصد است. بجای «و» باید «به نحوی که» جایگزین شود و اگر نه مطابق این بند دیگر هیچ تعرفه بالای ۲۵ درصد نباید در کشور باشد.

۵. حذف کلیه شبهه تعرفه‌ها و موانع غیرتعرفه‌ای از دیگر مواردی است که در مواد (۶) و (۷) این پروتکل مورد توجه قرار گرفته‌اند و با توجه به تعریف این دو اصطلاح در بندهای «۱۳» و «۱۴» ماده (۱) بسیاری از اقدامات فعلی در حوزه اعمال محدودیت برای واردات را شامل می‌شود.

۶. حق شرط یکی از ابزارهایی است که هر دولتی به تناسب منافع خود و با توجه به شروط موافقتنامه از آن استفاده خواهد کرد. استفاده از حق شرط در صورتی که در خود معاهده منع یا محدود نشده باشد باید با رعایت شرایطی خاص باشد. مهمترین شرط آن عدم مغایرت با هدف و موضوع معاهده است. موضوع این موافقتنامه کاهش تعرفه‌هاست و از اصول رفتار برابر و غیرتبعیض‌آمیز الهام می‌گیرد و درصدد است با ایجاد هماهنگی بین کشورها تعرفه‌ها را در سطح خاصی حفظ نماید و موانع شبه‌تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای را تا حد پیش‌بینی شده از میان بردارد. براین اساس کشورها نباید تعرفه‌ها، شبه‌تعرفه‌ها و موانع غیرتعرفه‌ای را بیش از سقف‌های مقرر افزایش دهند مگر در شرایط خاص. این شرایط خاص را نیز خود کنوانسیون معین نموده است. بنابراین بعید به نظر می‌رسد که شرط آورده شده در لایحه درخصوص اقدامات حفاظتی مورد پذیرش قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

۱. قیل از تصویب چنین لوایحی در مجلس که آثار متعددی بر نظام تعرفه‌ای کشور دارد و به‌نوعی آزمون الحاق آزمایشی ایران به سازمان جهانی تجارت (WTO) محسوب می‌شود لازم است دولت و مجلس استراتژی کلان تجاری خود درخصوص نظام تعرفه‌ای را تنظیم نمایند تا تصمیمات متعارض و متضاد که موجب کاهش ثبات و امنیت اقتصادی می‌شود اتخاذ نگردد.

۲. با توجه به اینکه حوزه ورود مجلس در زمینه قانونگذاری در زمان تصویب این‌گونه موافقتنامه‌ها و در زمینه نظارت بعد از تصویب پیرامون عملکرد موافقتنامه‌ها محدود و با موانعی جدی روبرو است پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های مسئول مکلف باشند گزارش عملکردی مکتوبی از اثربخشی موافقتنامه‌های مشابه ارائه دهند تا نمایندگان در فضایی شفاف و کارشناسی درخصوص رد یا تصویب این‌گونه لوایح تصمیم‌گیری کنند.

۳. این لایحه پس از اصلاح ابهام‌های مطرح شده درخصوص حق شرط و ترجمه بند «۳» قابل تصویب است.